VOORMALIG DENKER DES VADERLANDS RENÉ TEN BOS

“Er is een grote irrationaliteit”

GEZONDHEID NIET AAN MEDICI OVERLATEN

Foto: René ten Bos

René ten Bos is een van de meest eigenzinnige en creatieve filosofen van het land. Hij gebruikt zijn kennis van de klassiekers om zelf te reflecteren over actuele kwesties en die te becommentariëren. Ten Bos is hoogleraar filosofie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en bekleedde een paar jaar de functie van ‘denker des vaderlands’. Reeds in juni 2020 kwam hij met zijn boek ‘Coronastorm, Hoe een Virus ons Verstand Wegvaagde’. Hij doet daarin de provocerende uitspraak “We leven in een tijdperk van fascisme zonder fascisten”.

Ab Gietelink

In het voorgesprek stelde je dat medici in coronatijd zich het begrip gezondheid hebben toegeëigend.
Als je kijkt naar de geschiedenis van het begrip gezondheid, komt er een soort medisch denken op dat het hele begrip gezondheid koloniseert. In mijn denken moeten mensen ook zelf kunnen bepalen wat gezondheid is of niet. Ik ben daarover een boek aan het schrijven en heb de openingszin al: ‘Gezondheid is veel te belangrijk om aan medici over te laten’.’”

Staan in de coronacrisis ook niet twee gezondheidsopvattingen tegenover elkaar? Mensen die werken aan hun eigen natuurlijke immuunsysteem en mensen die geloven dat je alles moet doen om niet met het virus in contact te komen?
Artsen hebben verstand van ziekte, maar niet noodzakelijk van gezondheid. Neem het gebruik van alcohol. In het algemeen wordt dat gezien als schadelijk, maar tegelijk zorgt het ook voor veel vreugde en samenhang. Michel Foucault (Frans postmoderne denker AG) zei: “Je moet je pleziertjes gebruiken”. Wel met mate natuurlijk, maar af en toe ook met intensivering.

Artsen hebben verstand van ziekte, maar niet noodzakelijk van gezondheid

Je sprak over het verval van de lichamen?
Gezondheid is altijd een precaire situatie. Vanuit een puur natuurkundig standpunt is het lichaam een dynamisch, niet stationair systeem dat tendeert naar entropie. Het zijn dure woorden om iets simpels te zeggen. Het gaat vroeg of laat bergafwaarts.

Is dat niet het grote probleem in de coronacrisis, dat veel mensen het moeilijk vinden de natuurlijke levenscyclus te aanvaarden? De coronasterfte is gemiddeld 81 jaar en dat is ook onze gemiddelde levensverwachting.
Er is rondom die levensduur inderdaad een moreel discours ontstaan dat afwijkt van wat wetenschappers daarover zeggen. Biologen zouden kunnen zeggen: ‘Het virus reset een populatie’, maar moreel gaat een geliefd persoon dood. Die laatste visie heeft nu duidelijk de overhand.

Maar die morele visie gaat ten koste van iedereen die gezond, jong en van middelbare leeftijd is?
Ja. Ik maak mij wel zorgen over dat we de kosten van het huidige project uit het oog verliezen en aan het afwentelen zijn op de jongere generatie.

Hebben ze wel kritiek? De jongeren zelf aanvaarden het?
Ik merk dat er wel kritiek is, maar ook dat er een soort moedeloosheid is. Ik ben omringd door jongeren en studenten, maar voel daar veel cynisme. Een houding van ‘zoek het helemaal maar uit’. Nu is passiviteit ook een vorm van verzet. Anderzijds zie ik ook dat er jongeren zijn die wel kritiek hebben.

Mijn zoon van 26 zegt tegen mij: “Je hebt gelijk, maar ik ga het er niet over hebben”.
Ja dat voel ik bij mijn dochter ook. De vraag moet wel gesteld worden. Mag je van die jongeren een solidariteit verwachten ten opzichte van kwetsbare ouderen, waar ze duidelijk een hoge prijs voor betalen?

Je sprak eerder over wachtrijen en code zwart?
Wachtrijen is een fenomeen van alle tijden, zeker in de gezondheidszorg. Er is tegenwoordig alleen minder tolerantie voor wachtrijen.

Men schetst een noodtoestand en noemt dat code zwart. Maken medici niet altijd keuzes?
Medici maken altijd ‘triages’, beoordelingen en keuzes. Gezondheid moet meer zijn dan dat gene wat in ziekenhuizen gebeurt. We hebben een meer multidisciplinaire opvatting over gezondheid nodig en ook een andere samenstelling van het OMT.

Je hebt zelf te maken gehad met censuur door Linkedin?
Mijn boek werd door mijn collega Ira Helsloot besproken en zijn commentaar werd van Linkedin verwijderd. Overigens nam mijn Rector Magnificus het wel direct voor ons op en stelde dat wij ons werk deden. Dan kom je terecht in discussies als hoe machtig zijn Bill Gates en Silicon Valley? Het is griezelig als er een politie komt die gaat zeggen wat wel of niet acceptabele opvattingen zijn.

Wonderlijk genoeg komt de beste kritiek (...) van burgerrechtendenkers van rechts

kan niet alles bewijzen, maar ik heb veel scepsis.

In de coronakritiek onderscheid ik twee vleugels. Enerzijds de mensen die wijzen op scenario en complot als professor van Wolveren en professor van der Pijl en anderzijds zij die de irrationaliteit van het proces benadrukken. Waar sta jij?
Ik zit wat meer aan de laatste kant, maar mijn positie schuift heen en weer. Kees van der Pijl leest Patrick Zylberman. Als je dat boek leest, dan denk je echt: ze hebben de scripts klaarliggen. Het is ook een filosofisch probleem. De filosoof Bergson stelde ooit: “Ze hebben de oplossingen klaarliggen en zoeken de problemen erbij”.

Ik begrijp dat er scenario’s klaarliggen, maar waarom zou een groot deel van de intelligentsia en media in die scenario’s meegaan?
Scenariodenken is erg aantrekkelijk. Dat is iets wat mensen graag doen. Er is veel kwaadaardigheid in de wereld, maar er is ook een grote irrationaliteit. Er zit heel veel ‘mooi-weer-denken’’ in dit soort experimenten. Het vaccinatiebeleid bijvoorbeeld is gewoon een grote mislukking, maar dat gaan ze niet toegeven. Vaccineren ondergraaft bijvoorbeeld immuniteit voor andere ziekten, maar dan is er een officiële meningenmachine die dat ridiculiseert.

Denk je dat er een omwenteling in het beleid kan komen?
De paradox is dat de propagandist van het vaccin nu vraagt om allerlei extra maatregelen. Hij gelooft daarmee niet meer in de beschermende werking van zijn eigen vaccin.

Je wees mij op de Franse denker Kacem. Wat is interessant aan Kacem?
Kacem stelt dat er cijfermatig geen pandemie is, maar een ziekte. Waarom heeft men deze ziekte de A-status gegeven? Hij spreekt over een non-conventionele oorlog tegen het volk. Een oorlog die het volk dociel maakt en infantiliseert. Het leven van mensen wordt ongevaarlijk gemaakt. Hij probeert daarmee ook een geloofwaardige kritiekter linkerzijde te formuleren, want wonderlijk genoeg komt de beste kritiek op dit moment van burgerrechtendenkers van rechts.

De Italiaanse filosoof Agamben heeft zich ook uitgelaten over de noodtoestand?
In de liberale constitutie zit een noodtoestand. Het is een juridische ingreep waarin het recht wordt uitgeschakeld. De vraag is echter wie er beslist over de noodtoestand. In de ogen van Agamben en Kacem is de liberaal iemand die bereid is de liberale orde zo nu en dan buiten werking te stellen en de autocratie in te stellen. Ik kom uit een arbeidersgezin en ben opgevoed met een grondige hekel aan liberalen, maar heb nu het gevoel dat ik het liberalisme tegen de liberalen moet beschermen.

Hoe zie je de komende maanden?
(Glimlachend) God heeft de mens omikron geschonken. Hij is alleen nog te arrogant om dat geschenk in dank te aanvaarden. ■

> “*God heeft de mens omikron geschonken. Hij is alleen nog te arrogant om dat geschenk in dank te aanvaarden*”

Het OMT geeft misschien alleen advies, maar dat wordt toch gewoon overgenomen?
Ja dat advies wordt vaak overgenomen. Dat stelt wel de vraag: hoe machtig is de adviseur?

Heel machtig lijkt me. We leven in een soort virologische dictatuur?
Virologische dictatuur, virocratie. Ik ken die termen en ga er in zekere zin wel in mee. Ik vind ook dat er een merkwaardig medisch experiment wordt gevoerd. De politiek vaart inderdaad te blind op het OMT.

Bij jou zit het verwijt minder bij het OMT en meer bij politiek en media?
Het OMT geeft gewoon advies. De politiek moet dat afwegen. Je moet je wel afvragen wat de persoonlijke belangenverstrengelingen bij het OMT zijn.

Wat denk je over het coronadebat in de wetenschappelijk universitaire wereld?
Een beroemde definitie van wetenschap van de socioloog Robert Merton is, dat ‘wetenschap de organisatie van scepsis is’. Er is sprake van spraak en tegenspraak. Die sceptische geaardheid valt in het huidige coronadebat vaak weg.

Media en wetenschap hanteren een 19e eeuws positivistisch waarheidsmonopolie?
De epidemiologie is op dit moment de belangrijkste wetenschap. Ik heb die epidemiologische handboeken maar eens doorgenomen en het is niet zo moeilijk te begrijpen. Wat is de oorzaak van een epidemie en hoe kun je die bestrijden? Maar dan kom je bij complexe zaken met multicausale oorzaken. Het probleem is, hoe meer oorzaken, hoe minder wetenschappelijke verklaringskracht. Uiteindelijk wijzen ze dan vaak op ons gedrag. Men wil het gedrag van populaties veranderen of manipuleren. Maar dat is in de praktijk moeilijk en dat noopt eigenlijk tot wetenschappelijke bescheidenheid.

Die sociale platformen stellen dat ze het waarheidsmonopolie van de WHO volgen.
Maar ze volgen de WHO helemaal niet. President WHO Tedros heeft zich gesteld tegenover de boostercampagnes. Hij sprak van “de terreur van ongelijkmatig vaccineren”. Bedrijven als Pfizer zijn nu bezig met de 4e en 5e booster, maar Pfizer is moreel een bedenkelijk bedrijf.

Pfizer maakt een vaccin en de enige die dat controleert is Pfizer. De slager keurt zijn eigen vlees?
Daar heb je groot gelijk in. De tegenpartij zegt dat zonder de betrokkenheid van dit soort bedrijven er niets op gang komt. Maar er zitten forse belangenverstrengelingen in het gehele bestuursmodel. Ik

Actief meewerken aan positieve verandering

Naast de vertrouwde papieren krant deelt De Andere Krant op verschillende kanalen nieuws. Iedere vrijdag zenden we een podcast uit waarin we de krant die zaterdag daarop volgt beschouwen. Deze podcasts worden uitgezonden op de bekende podcast-kanalen en op ons YouTube kanaal. Op ons YouTube kanaal staan daarnaast interviews waaronder een gesprek tussen Elze van Hamelen, journalist van de krant, en Catherine Austin Fitts.

Als voormalig bankier op Wall Street en voormalig staatssecretaris voor huisvesting en stedelijke ontwikkeling in de regering van Bush Senior in Washington, heeft zij unieke ervaring én inzicht in de dynamiek van Amerikaanse machtsstructuren. Op dit moment leidt zij het Solari Report, een online platform dat zich inzet om mensen van informatie te voorzien waarmee ze een vrij en geïnspireerd leven kunnen leiden.

Elze en Catherine praten over de nieuwe media en de tijdsgeest en constateren dat steeds meer mensen actief meewerken aan positieve verandering. Een steeds groter wordende groep mensen is wereldwijd bezig met niet alleen het volgen van dat wat er mis is maar ook met het nadenken over en werken aan hoe het anders kan. “People are having the conversation how we are building the new world”, aldus Fitts. Uit het artikel op de voorpagina over de voedselcoöperaties die door heel het land ontstaan blijkt dat het

Foto: Catherine Austin Fitts

denken en doen hierover steeds meer resultaat boekt. Bekijk het gesprek tussen Elze en Catherine en raak ook geïnspireerd om bij te dragen aan deze nieuwe wereld. ■

▶ youtu.be/fc2y9K2zSms